

Innehåll

Inledning.....	3
Vår utgångspunkt	4
Testa bilfritt!	5
Mer energi på schemat	6
Sporra restauranger i sitt hållbarhetsarbete	7
Så blir bostadsrättsföreningen en aktör i omställningen	8
Så gjorde vi för att räkna ut Umeåbornas klimatpåverkan	9
Utmanar resvanorna med att prova nya färsätt	11
En riktig satsning på de hållbara färsätten.....	12
En plattform för kunskapstillväxt	13
När vi summerar projektet.....	14

Besök vår hemsida: www.umea.se/co2platsen

Kontaktpersoner:

Anna Gemzell, projektledare
090-16 16 96
anna.gemzell@umea.se

Jennie Vennberg, kommunikatör
090-16 66 72
jennie.vennberg@umea.se

Inledning

Den koldioxidsnåla platsen – hur tusan kan man kalla ett projekt för något så krångligt? Tanken var faktiskt aldrig att projektnamnet skulle synas och ta plats, utan vi ville att själva klimatarbetet och den ambitionshöjning vi bidrog till skulle stå i första rummet. Istället fick både projektet och klimatarbetet göra avtryck och även om vi ännu har svårt att uttala projektets namn så är vi glada över att få dela med oss av projektets alla lärdomar till dig.

Under de senaste åren har vi blivit allt mer varse om att vår livsstil bidrar till den globala uppvärmningen, något som redan idag får stora konsekvenser för människor i andra delar av världen och på sikt även kommer att påverka förutsättningarna för ett gott liv i Sverige. För att hejda klimatförändringarna behöver vi förändra vår livsstil omgående.

Kommuner är viktiga aktörer som kan skapa goda förutsättningar för det. Det är det vi har jobbat med under projektets tre år – att utveckla verktyg för att inspirera till klimatsmarta val och livsstilar.

Vi har mötts av både kritik och av hejarop. Syftet har varit att testa nya arbetssätt och bana väg för hur en kommun kan arbeta med konsumtionsperspektivet av vår klimatpåverkan. Vi har brutit ny mark och då behöver man ibland sticka ut och vara obekvämt. Att kliva utanför boxen är ju som alla vet obekvämt.

I den här skriften har vi sammanfattat vårt arbete i projektet och delar med oss av våra erfarenheter och guldorn.

Vi har:

- tagit fram ny unik kunskap om Umeås klimatpåverkan
- kommunicerat med positiv grundton som inte alltid har hållit sig till den kommunala kostymen
- på innovativa sätt underlättat klimatsmarta val för invånare och verksamheter.

Vår utgångspunkt

Under de senaste åren har vi blivit allt mer varse om att vår livsstil bidrar till den globala uppvärmningen, något som redan idag får stora konsekvenser för människor i andra delar av världen och på sikt även kommer att påverka förutsättningarna för ett gott liv i Sverige. För att hejda klimatförändringarna behöver vi förändra vår livsstil omgående.

Umeå kommun har under många år jobbat med att inspirera invånarna till hållbara resor och transporter. Men under de senaste åren har medvetenheten om att vår påverkan på klimatet handlar om mer än hur vi reser. Hela vår livsstil påverkar klimatet över hela jordklotet: vad vi äter, hur mycket energi vi använder och vad vi handlar. Vi ville därför ta ett helhetsgrepp kring vår livsstil och se hur vi kan vässa arbetet med att inspirera till mer hållbara och klimatsmarta val.

För att göra detta behövde vi utveckla ny kunskap, vi behövde utbyta tankar och utveckla idéer och testa oss fram.

Vi skapar förutsättningar

Kommuner är viktiga aktörer för att skapa goda förutsättningar för en mer hållbar livsstil. Vi behöver också vara en föregångare som sopar framför egen dörr.

Under projektets tre år har vi jobbat med att inspirera till klimatsmarta val och livsstilar. Syftet har varit att testa nya arbetssätt och bana väg för hur en kommun kan arbeta med konsumtionsperspektivet på vår klimatpåverkan.

Med projektet ville vi bidra till att höja ambitionen på kommunens klimatarbete, bryta ny mark och pröva nya arbetssätt. Istället för att fokusera på ett område eller en orsak till klimatpåverkan ville vi ta ett helhetsgrepp kring vår livsstil och hur olika delar av livet och den kommunala verksamheten kan skapa förutsättningar för mer hållbara vanor.

Som kommun skapar vi förutsättningar för olika hållbara beteenden, allt från plogning och kollektivtrafik till bibliotek, skolmältider och sophämtning. I slutänden är det individens val och agerande som spelar roll och orsakar större eller mindre avtryck på vår planet, men vår utgångspunkt har varit att utforska hur vi kan skapa förutsättningarna för att minska de avtrycken.

Det här ville vi uppnå

Projektets mål har varit att:

- › tillgängliggöra nya data om platsens klimatpåverkan
- › ta fram metoder och verktyg för visualisering av statistik
- › utveckla offentlig sektor verktygslåda
- › utveckla samverkan och kunskapsutbyte.

Testa bilfritt!

Tio familjer fick hjälp att ta steget över tröskeln och leva bilfritt under tre månader. Flera av dem har nu gjort sig av med bilen! Dessutom har deras bilfria liv skapat nya beteenden och följd effekter:

- Färre impulsköp och "småhandlingar".
- Färre besök i shoppingcentra och byggvaruhus.
- Samlar ihop ärenden och löser dem samtidigt.
- Färre transporttillfällen även med cykel eller buss.
- Planerar bättre och känner mindre stress.
- Ökar sitt klimatfokus, till exempel minskad köttkonsumtion, ökad återvinning.

Det här fick de:

- › Låna en elcykel
- › Busskort till hela familjen
- › Tillgång till ellådcykelpool U-bike
- › Rabatterad tillgång till bilpool

Några av slutsatserna är att det är många som är villiga att testa ett liv utan bil men det är bra att få hjälp att komma till skott. Tre månader är en tillräcklig tid för att testa en förändring på riktigt, gärna med stöttning under tiden. Återkommande intervjuer har inneburit en kontinuerlig kontakt som hållit motivationen uppe. Flera av familjerna har förmedlat att det var enklare än förväntat att vara utan sin bil.

Elcykeln, gärna i kombination med cykelkärra, är en värdefull ersättare vid tillfällen då bilen annars uppfattas som oundgänglig, till exempel storhandling, bygghandel och lite längre resor dit bussar inte går.

Testet i sig har haft en spridningseffekt. Under testperioden har deltagarna fört diskussioner med vänner, släktingar och arbetskamrater om livsval som görs i förhållande till bil, om hälsoeffekter av att cykla och ekonomiska aspekter av att inte använda bil.

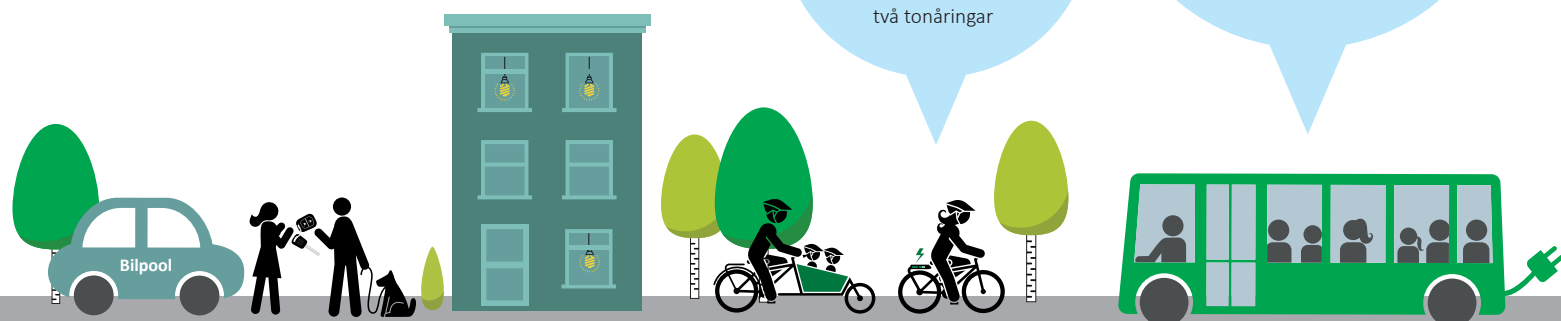
Familjerna skrev loggbok och blev intervjuade av Handelshögskolan i Umeå. Resultaten har vi sammanställt i en rapport och film som du hittar på www.umea.se/bilfri

"Jag tänker inte så mycket på det längre. Det är den nya vardagen bara"

- Mamma med två tonåringar

"Man förlorar tid på att saker och ting tar längre tid, men jag tror också att jag sparat tid för att jag tänker annorlunda med mina ärenden"

- Kvinna som brukade använda bilen nästan dagligen

Mer energi på schemat

En sjätteklass på Sjöfruskolan i Umeå fick prova på ett utbildningspaket om energi som omfattade flera av skolans ämnen, däribland NO, SO, matematik, bild och idrott.

Några exempel på aktiviteter i utbildningspaketet:

Så hur får vi mer energi i skolan? Våra slutsatser:

- Erbjud ett smörgåsbord med aktiviteter.
- Väv in energi och energisparande i flera ämnen samtidigt.
- Se till att upplägget är i enlighet med läroplanens Lärande för hållbar utveckling.
- Gör det konkret med till exempel energirundvandring och studiebesök.
- Minimera extra belastning på lärarna.
- Ge eleverna möjlighet att komma till tals hos dem som bestämmer, på skolan eller i kommunen.

Läs mer på www.umea.se/energiiskolan

Sporra restauranger i deras hållbarhetsarbete

Hur kan kommunen främja klimatsmarta lösningar i restaurang och storkök? Den koldioxid snåla platsen initierade nätverket Hållbara Restauranger i Umeå. I nätverket erbjuds restaurangerna utbildning i olika hållbarhetsaspekter samtidigt som deltagarna inspireras av varandra och bygger upp gemensamma kunskaper om en hållbar restaurangnäring. Teman för träffarna har varit:

- Hållbar mat
- Ekonomi och energi
- Miljö och klimat
- Reko och sociala villkor
- Kommunikation

Genom utbildning, rådgivning och nätverkande får restaurangerna praktiska verktyg för att utveckla sin verksamhet i en hållbar riktning. Restaurangerna får även tips och stöd i hur de kan berätta om sitt hållbarhetsarbete för gästerna. Utbildningstillfällena har varvats med träffar med fokus på nätverkande och erfarenhetsutbyte. Utöver detta får restaurangerna även individuella nulägesanalyser och rådgivning för att kunna genomföra relevanta aktiviteter som tar hållbarhetsarbetet framåt.

Reaktionerna från deltagande restauranger har varit mycket positiva. Det finns en slående villighet att dela med sig av sina lärdomar och tips till varandra. Trots att de kommer från både mindre gourmetrestauranger och kommunal måltidsservice, har det alltid funnits något att lära av varandra.

Vi har testat ett nätverk för restauranger och vi tror att detta arbetssätt kan passa minst lika bra för andra branscher också. Till exempel lokala livsmedelsproducenter, detaljhandel eller livsmedelsbutiker.

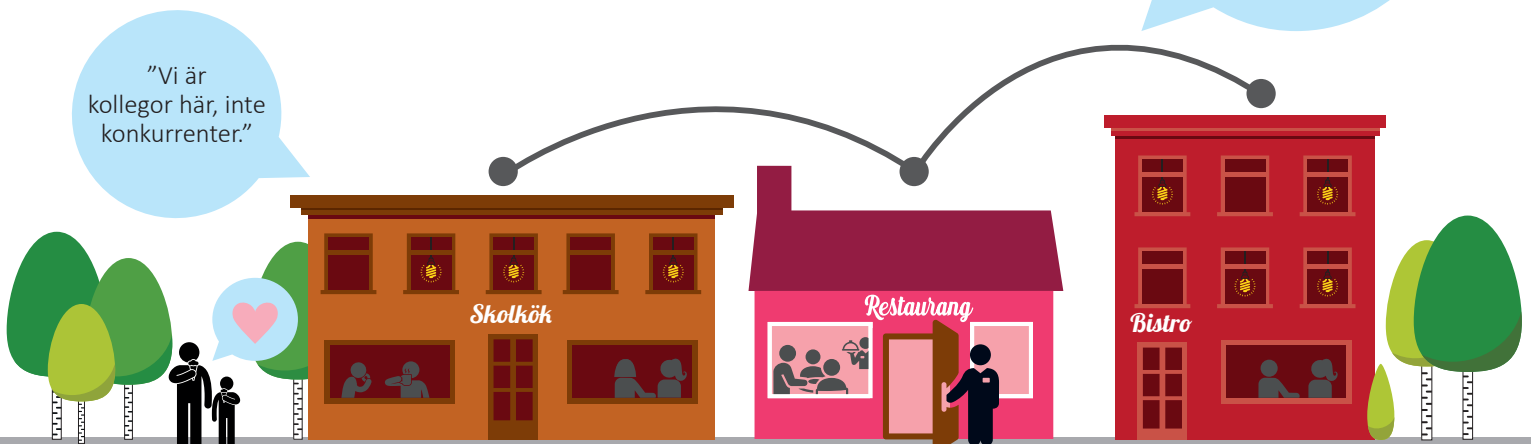
Checklista

- Se till att nätverket och innehållet är relevant för branschen du vill förändra.
- Vem kan samordna och strukturera nätverket? Tänk på att ett nätverk inte sköter sig självt.
- Skapa en gemensam målbild om en mer hållbar bransch.
- Se till att främja ett klimat där medlemmarna delar med sig till varandra.
- Skapa tydliga förväntningar på medlemmarnas engagemang i nätverket, till exempel med ett Letter of Intent.

Vill du veta mer? Besök www.umea.se/hallbararestauranger där du även kan titta på vår film om nätverksarbetet.

”Vi är kollegor här, inte konkurrenter.”

”När man blir varse om sina ohållbara beteende, blir man mer medveten och försöker att ändra på dem.”

Så blir bostadsrättsföreningen en aktör i omställningen

Hållbarhet i hemmet kan vara så mycket mer än el och uppvärmning. Hur du bor är även en förutsättning för hur en hållbar livsstil formas. Därför ville vi testa om en fastighetsägare eller bostadsrättsförening kan underlätta ett klimatsmart och attraktivt boende och samtidigt spara pengar. Tillsammans med kommunens energi- och klimatrådgivare bjöd vi därför in till en serie av seminarier på teman där boendet har möjlighet att skapa förutsättningar för klimatsmarta val.

Vi serverade Umeås bostadsrättsföreningar ett smörgåsbord av inspiration till:

- cykelförvaring som är skyddad och anpassad för lastcyklar
- delningstjänster – allt från skruvdragare till bilpool
- laddstolpar och laddplatser
- nudging för återvinning och återbruk
- att producera egen el med solceller
- energieffektivisering och uppvärmning.

Många av deltagarna deltog vid flera tillfällen och seminarierna fick allt mer karaktären av ett nätverk där man utbytte erfarenheter, efterfrågade fördjupning och sporrade varandra.

Bygg ert eget paket på våra erfarenheter:

- Fråga vad föreningen behöver.
- Samla olika kompetenser i kommunen och utanför.
- Ge konkreta exempel på möjliga lösningar.
- Dra nytta av att ekonomi är en viktig drivkraft.
- Erbjud inkörsportar som engagerar, till exempel soprum och energifrågor.
- Erbjud fördjupning och fördjupat stöd.
- Ge föreningarna möjlighet att byta erfarenheter.
- Hitta personerna som brinner för hållbarhet!

Läs mer och se filmen på www.umea.se/bohallbart

Så gjorde vi för att räkna ut Umeåbornas klimatpåverkan

Konsumtionsperspektivet blir allt viktigare

Som en av de första kommunerna i Sverige har Umeå undersökt och beräknat klimatpåverkan av invånarnas konsumtion. Resultatet ger en lokal bild av klimatavtrycket och värdefull kunskap för politiker och tjänstemän, i arbetet med att underlätta för invånarna att göra hållbara val i vardagen.

Så här gjorde vi:

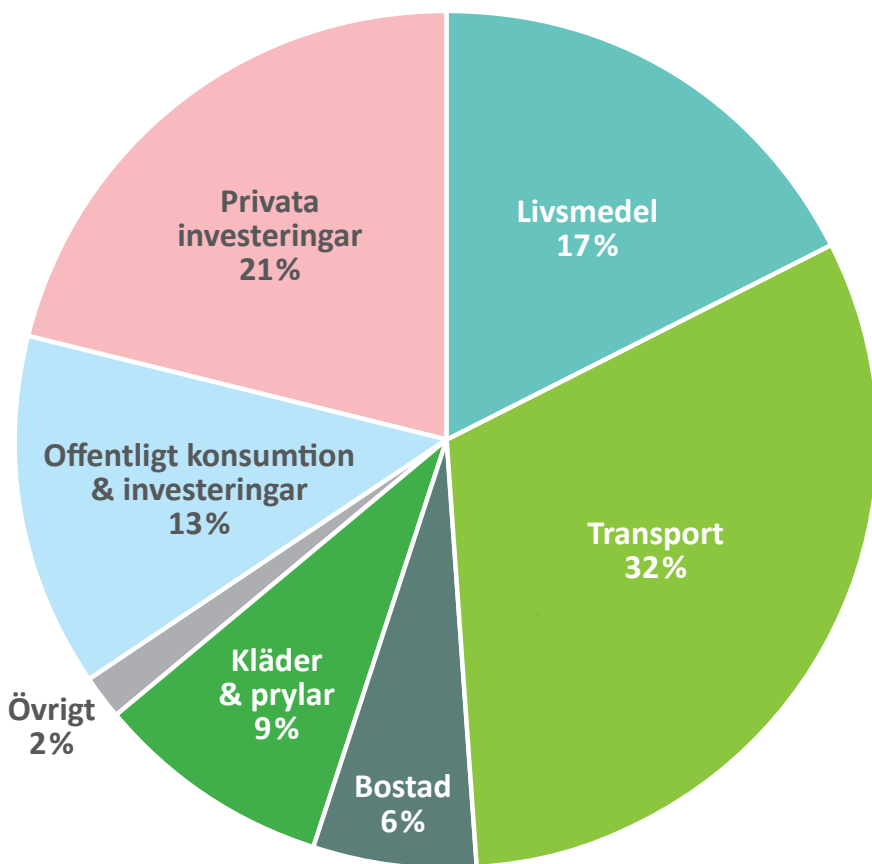
Intressanta fynd

Rapporten som Stockholm Environment Institute har tagit fram identifierar ett antal fokusområden med hög klimatpåverkan där snabb utsläppsminskning är möjlig:

- färre flygresor och minskad bilanvändning
- mindre konsumtion av kött och mejeriprodukter samt minskat matsvinn
- mindre energianvändning i hemmet
- minskad konsumtion och ökat återbruk av möbler och kläder.

Läs mer och se filmer och presentationer på www.umea.se/konsumtionsvanor
Besök gärna också www.klimatorientering.se

Umeåbornas klimatpåverkan

11,5 ton
CO₂e/person
och år

Utmanar resvanorna med att prova nya färdssätt

Hur får man män att resa som kvinnor gör? Och hur motiverar man invånare utanför tätorten att resa mer hållbart? Det har vi undersökt i ett testresenärsprojekt som tar ett helhetsgrepp om de hållbara färdssätten.

Kvinnor reser mer hållbart än män och utanför tätorten är bilberoendet större då de hållbara resealternativen i många fall är färre. Vår väg fram blev att fråga målgrupperna hur de vill resa och sedan erbjuda flera olika lösningar.

Den här aktiviteten har vi paketerat med eldsjälur, fokusgrupper och en palett med hållbara resealternativ för att lösa de behov som har kommit fram. Aktiviteten har skapat ett stort engagemang hos deltagarna som kommit med många egna förslag. Det hela resulterade i testgrupper med el-cykel, kollektivtrafik och samåkning. Ett par av fokusgrupperna efterfrågade en tävling och därför anordnades en sådan.

Det handlar om skräddarsydda aktiviteter utan pekpinnar. Att lyssna på deltagarna och deras behov ger ett bättre resultat.

Våra lärdomar

- Flera olika testgrupper som pågår samtidigt kräver mer tid i planering, genomförande och utvärdering, jämfört med testgruppsprojekt som är mer avgränsade till visst färdssätt eller målgrupp.
- Paketeringen av de olika aktiviteterna kräver också en grundligt genomarbetad kommunikationsstrategi.
- Att knyta goda kontakter med engagerade personer i samhällena och företagen är en viktig förutsättning för att få draghjälp med spridning och förankring.
- Fokusgrupperna ger värdefull kunskap om behov och förutsättningar och skickar samtidigt viktiga signaler om att vi lyssnar på de tänkta användarna och anpassar lösningarna efter dem.

Läs mer på www.umea.se/testresenar

En riktig satsning på de hållbara färdssätten

”Miljövänligt och väldigt smidigt”, ”Attraktivt av staden att erbjuda tjänsten”. Sådana svar får vi när vi frågar våra medlemmar vad det bästa med U-bike är.

”Jag har sålt bilen och gått med i U-bike istället. Den ersätter allt det jag använde bilen till: storhand-
ling, transport längre bort, flytta tunga saker. Och sjukt billigt! Älskar U-bike.”, är ett annat exempel.

Vi har byggt upp Cykelstället och lanserat el-lådcykelpoolen U-bike för att visa att satsningen på de hållbara färdssätten är på riktigt, inte bara i teorin utan också i praktiken. U-bike gör det möjligt för Umeåborna att hyra en eldriven lådcykel vid två garage; på universitetsområdet och på Cykelstället.

Cykelstället är en central knutpunkt för cyklister. Där kan du bland annat hyra en plats i ett låst och upp-
värmat garage, pumpa däck, tvätta cykeln, hyra en eldriven lådcykel eller bara sitta ner och ta en paus.

Satsningen på Cykelstället har varit ifrågasatt, inte minst kostnaderna kring bygget. Men att projektet ligger rätt i tiden råder det ingen tvekan om, satsningen får uppmärksamhet både nationellt och internationellt. Bland användarna upplevs Cykelstället som en trygg och säker plats.

Den koldioxidsnåla platsen har lanserat, marknadsfört och utvecklat både Cykelstället och U-bike som komplement till den ordinarie verksamheten.

Målen för satsningarna är vida överträffade. När projektet nu avslutas har U-bike slagit i taket för maxantalet medlemmar och antalet lediga platser i Cykelställets låsta garage minskar stadigt.

Läs om vad vi mer har gjort för att underlätta hållbart resande och se film om Cykelstället på www.umea.se/hallbararesor

En plattform för kunskapstillväxt

För att utveckla ny kunskap tillsammans krävs möten människor emellan där det ges utrymme för utbyten av idéer och tid för reflektion. Där vi kan lyssna, diskutera och ställa frågor. I Den koldioxidsnåla platsen har detta varit en central del – inte minst eftersom det är ett samarbetsprojekt mellan Umeå kommun och Umeå universitet.

Så byggde vi vår kompetensplattform

En koordinator från Umeå universitet blev länken mellan Umeå kommun och universitetet. Koordinatorn har verkat för att få mötena till stånd, skapa kontaktytorna och därefter se samarbeten växa fram. Under projektets gång har detta blivit alltmer självgående.

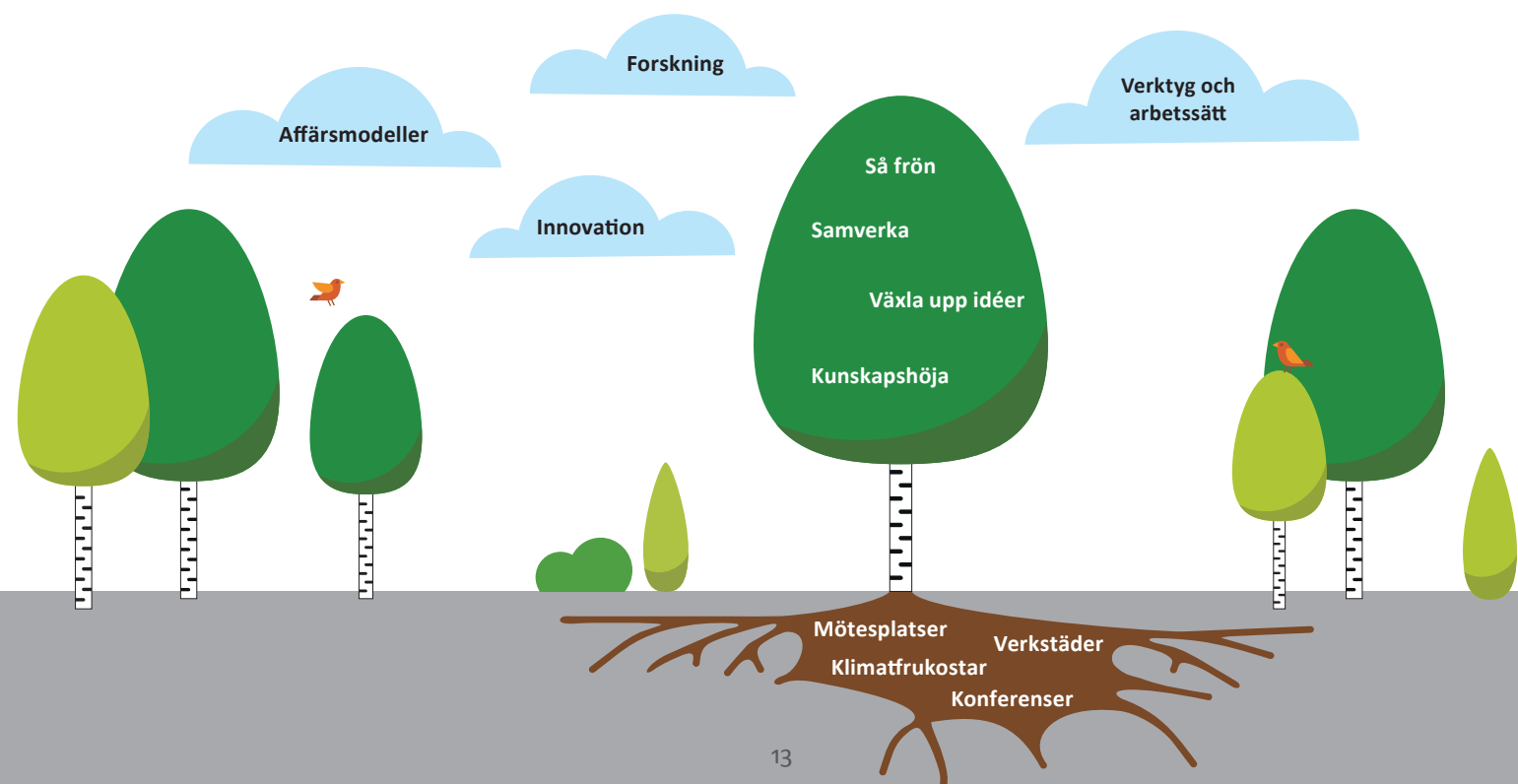
Kompetensplattformen har varit en integrerad del av projektets övriga aktiviteter. Genom att skapa möjligheter – det vill säga ytor och tillfällen för samtal och diskussioner där aktörer möts tvärs över yrkesroller och sektorer, mellan avdelningar i kommunhuset, mellan institutioner på universitetet, mellan forskare och tjänstemän, privat och offentligt – så har vi byggt kompetens och producerat kunskap.

Det här har vi gjort

Inom projektet har vi hållit workshops, eller verkstäder som vi har valt att kalla det, informationsmöten, klimatfrukostar och panelsamtal. Vi har prövat olika metoder och format för möten mellan människor; post it-lappar, blädderblock, digitala verktyg, färgpennor, hejiga workshopledare, tråkiga föreläsare. Ja, vi har nog gått igenom hela listan.

Varje år har vi också hållit en nationell konferens, inte sällan med internationella inslag och i samarbete med andra aktörer.

På sätt och vis har också kompetensplattformen varit en testbädd. En testbädd för metoder i att mötas, att kompetensutvecklas tillsammans, att utmana och låta sig utmanas och inte minst uppfinna och pröva de frågeställningar som funnits inom ramen för Den koldioxidsnåla platsen.

När vi summerar projektet

Har vi uppnått projektets mål?

Visst har vi nått projektets mål. Även om det inte alltid går att mäta projektets effekt i kilowattimmar eller ton koldioxid har vi åstadkommit det vi sa att projektet skulle göra.

Vi har

- › tagit fram ny unik kunskap om Umeås klimatpåverkan
- › kommunicerat med positiv grundton som inte alltid har hållit sig till den kommunala kostymen
- › på innovativa sätt underlättat klimatsmarta val för invånare och verksamheter.

Beteendeförändring, kunskapshöjning och flyttade positioner är svåra att mäta i siffror, men nu när vi summerar projektet kan vi konstatera att vi i enlighet med våra målsättningar har:

- utvecklat ny data och gjort den tillgänglig
- utvecklat offentlig sektors verktygslåda
- testat koldioxidsnåla lösningar för hållbara färd sätt, boende och konsumtion
- genomfört påverkansarbete och byggt upp kunskaper kring hållbar konsumtion och förändrade resvane-, boende- och konsumtionsmönster med kännedom om skillnaden mellan mäns och kvinnors klimatpåverkande konsumtion.

Kunskap, kommunikation och kreativa metoder varit genomgående teman i hela projektet.

Kunskap

Vi har tagit fram kunskapsunderlag som är helt nya, såväl i ett lokalt perspektiv som nationellt. Genom att testa nya sätt att följa Umeåbornas resor fick vi insikter om till exempel hur resandet förändras med vädret. Vi har tagit fram nya sätt att få mer kunskaper om Umeåbornas konsumtionsmönster och hur dessa påverkar klimatet, vilket väckt intresse över hela landet.

Vi har bjudit in till mötesplatser av nationell och internationell betydelse genom de konferenser vi har stått värd för där angelägna frågor har lyfts och där vi har berättat om vårt arbete. Vi har spridit kunskaper och skapat forum för idéutväxling. Men vi har även erbjudit specifika målgrupper möjlighet att öka sina kunskaper och bjudit in till en serie av öppna klimatfrukostar.

Kommunikation

Nudging, gamification och tjänstedesign – vi har nosat på olika sätt att jobba med beteendepåverkan. Vissa passade oss, andra inte. Vissa har gett stor effekt och andra lite mindre. Vi har skickat SMS till de som nyligen flyttat. Vi har intervjuat, användartestat och pratat med förbipasserande på torget. Vi har delat ut tidningar, cykelljus och bananer. Vi har synts i TV, tidningar och radio. Stora kampanjer och småputtrig annonsering i sociala medier. Oavsett kanal och format är slutsatsen att vi måste synas och höras där målgrupperna finns och på deras villkor.

Kreativa metoder

För att utveckla nya arbetssätt behöver man stiga utanför vältrampade stigar och testa nytt, ibland vrider vi på etablerade arbetssätt och ibland tar vi större helt nya grepp. Under resans gång har vi gjort insikter som fått oss att backa från idéer och vi har testat saker som inte blev vad vi hoppats på. Men vi har också utvecklat arbetssätt och metoder som både har blivit mycket lyckade och väckt intresse i hela landet och ibland även kopierats av andra.

I den här skriften har vi berättat om våra mest lyckade exempel, de som vi hoppas får en fortsättning inom kommunens ordinarie verksamhet eller sår frön till processer och nya idéer som kan testas i efterföljande projekt eller av andra kommuner.

Lärdomar vi har gjort

Resan mot den koldioxidsnåla platsen har stundom rullat på friktionsfritt, stundom varit full av gropar och hinder. Oavsett vilket, har vi gjort många lärdomar som vi bär med oss och gärna delar:

1. Ett kommunikativt projekt behöver ett utvecklat målgrupstänk

För att lyckas är det viktigt att, för varje delaktivitet, fundera igenom vad är det vi vill åstadkomma, vem det är som är mottaglig och vad är det som den målgruppen behöver och efterfrågar. För bostadsrättsföreningarna är ekonomiska hänsyn mer viktiga än själva hållbarhetsarbetet. Barn är bra budbärare men hur kan vi underlätta för lärarnas arbete? Kvinnor är generellt mer miljöintresserade än män medan män i genomsnitt har fler hållbarhetsutmaningar. Ett bilfritt liv är kräver en palett av lösningar, inte enbart buss eller cykel. Det finns många metoder som hjälper projektteamet att behålla användarperspektivet genom processen. Se till att använda dem!

2. Att förflytta normer är svårt och tar tid

En viktig insikt vi har gjort under projektets gång är de sociala normernas betydelse för varaktigt hållbara vanor och beteenden. Normer förändras långsamt men vi är övertygade om att de som har deltagit i våra aktiviteter på olika sätt bidrar till den normförflyttningen genom sina nya vanor, kunskaper och attityder till klimatfrågan.

De personliga normerna och vanorna förändras successivt genom att göra, att ta första steget som så småningom blir en vana. Detta gäller både kommunal verksamhet och personliga val. Klimatsmarta val kanske startar med ett steg som känns enklare men följs ofta av fler hållbara steg, såsom vad vi äter, hur mycket vi shoppar, eller vad vi gör på semestern. Därför är det bra att jobba med ett helhetstänk kring hållbara livsstilar.

3. Människor motiveras av att möta andra i samma situation

Genom att möjliggöra möten med andra som vill agera ger det en känsla av att vi tillsammans kan göra en förändring. De bilfria familjerna startade sin resa tillsammans vilket stärkte att de var fler som utmanade sig själva samtidigt. Restaurangerna har mötts och lärt av varandra, både den lilla gourmetrestaurangen och skolrestaurangen som serverar tusentals portioner. Bostadsrättsföreningar har dryftat gemensamma utmaningar och utbytt idéer. Även Klimatorientering.se grundar sig i en tanke om att visa vilken förändring vi kan åstadkomma tillsammans som invånare i en kommun.

4. Börja där det är moget

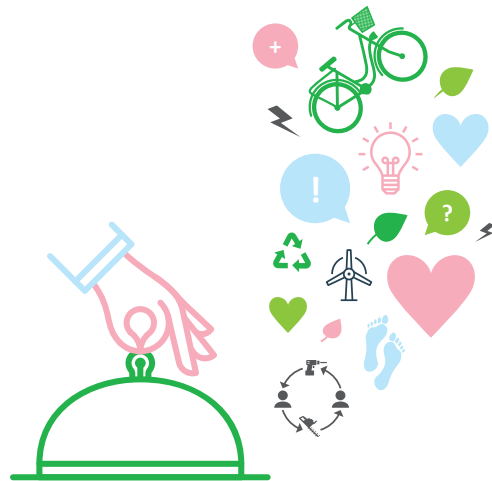
Fånga de som är mottagliga för att göra en förändring. De kan bli förebilder och föregångare för de som inte har nått dit än. Vi testade att fånga upp de som var intresserade av att testa ett liv utan bil, istället för att uppmana vanebilisterna att ta bussen. Vi har startat samarbeten men ibland var tiden var inte mogen och vi fick då backa. Några restauranger på gång gick med i nätverket från början och fler följde efter, vilket inspirerar även de som inte är del i nätverket att det är möjligt att göra en omställning de med. Så börja med de som är beredda att göra förändring, de andra kommer att följa med vartefter.

5. Skapa snackisar, det når steget längre

Uppseendeväckande kampanjer och extrema utmaningar ger upphov till samtal, både i medier, vid jobbets fikabord och vid familjens middagar med vänner. Det väcker tankar och skapar en känsla av att vi är många som vill delta i resan till den koldioxidsnåla platsen. För att väcka uppmärksamhet behöver man ibland kliva utanför ramarna för hur en offentlig organisation agerar och kommunicerar. Ibland måste man våga testa och vara beredd på att ta kritik.

Recept på Den koldioxidsnåla platsen

- Knåda en rejäl dos huvudbry.
- Knäcka några svåra nötter och rosta dem.
- Strössla med mötesplatser och fikatillfällen.
- Låt forskares kunskaper puttra tillsammans med praktikers funderingar.
- Hacka svårsmälta delar till hanterbara doser.
- En skopa mod.
- Krydda med oväntade smaker som får en att haja till.
- Servera alltsammans på ett snyggt sätt som väcker intresse.

*Med detta vill vi tacka alla våra samarbetsparter, deltagare och alla som har bidragit på resan mot en mer koldioxidsnål plats! Tåget står inne på perrongen, hoppa på du med!
Ett särskilt tack riktar vi till projektets finansörer Europeiska regionala utvecklingsfonden, Umeå kommun, Umeå universitet, Region Västerbotten, Upab och Umeå Energi.*

Vill du ha mer information om vårt arbete? Kontakta oss!

Besök vår hemsida: www.umea.se/co2platsen

Kontaktpersoner:

Anna Gemzell, projektledare
090-16 16 96
anna.gemzell@umea.se

Jennie Vennberg, kommunikatör
090-16 66 72
jennie.vennberg@umea.se

